

OTÁZKY KE STŘEDNÍMU ČLÁNKU VEDENÍ ŠKOLSTVÍ (setkání v DOX, 10. 3. 2020) Přepis individuálních odpovědí tří účastníků, kteří po setkání poslali své texty.

1. Které role středního článku se již dnes daří v našem systému uspokojivě naplňovat a co k tomu nejvíce přispívá? (Role středního článku – viz prezentace [V. Srb, slide 6.](#))

Účastník 1

Pokud chápu uspokojivé naplňování systému jako standardní výkon veřejné služby, pak **žádné**. O pozitivních změnách se spíše hovoří jako pozitivních deviacích. Zlepšuje se na úrovni krajů **strategické plánování**, i když samotný systém dlouhodobých plánů vzdělávání je nefunkční (o jeho zmrtnění svědčí i to, že vyhláška 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy, nebyla ani jednou novelizována; není to určitě doklad promyšleného legislativního aktu), objevují se funkční prvky aktivizované **projektovým** financováním – MAS a plány MAP, MAP, ambice mají i systémové projekty SRP, SYPO, jejichž současná efektivita však není doložitelná.

Účastník 2

Moc toho není, zodpovědní zřizovatelé usilují o rovné příležitosti / řešení segregace / snižování nerovností již nyní, ale je jich minimum – rušením segregovaných škol, zodpovědným nastavováním spádových oblastí, komunikací s veřejností, ekonomickými analýzami, extra podporou škol (AP, spec. ped., metodická podpora)...

Účastník 3

V našem kraji jsou přesvědčení, že odbory školství jsou právě tím středním článkem a představa, že fungují dobře. Je to dáno historicky – nikdy (20 let) to nebylo jinak.

Odbor školství - přerozdělování financí – velké školy x malé školy, zajímavé obory x nezajímavé obory. Už to není možné ze zákona.

Odbor školství - Koordinátor komunikace mezi aktéry ve vzdělávání – má dlouhodobou vizi vzdělávání.

Nejasnosti:

- 1) Jakou část ekosystému vzdělávání středním článkem chceme řešit? Formální, neformální vzdělávání, komerční vzdělávání?
- 2) Jakou část formálního vzdělávání chceme řešit – jaké je podíl soukromých škol?
- 3) Jaký je cíl vzdělávání, jehož nástrojem by střední články mohli být? Gramotnosti, inkluze, rovnost? Rozvoj talentu a nadání?
- 4) Jaký je vhodný poměr mezi řízeným systémem a decentralizovaným systémem pro dosažení jakého cíle vzdělávání?

Odpovědi na tyto nejasnosti povedou k různým záměrům pro funkční střední článek.

2. Které role středního článku se dnes nedaří v našem systému uspokojivě naplňovat a co tomu nejvíce brání?

Účastník 1

Konzistentně s odpovědí na otázku 1: **všechny**. Obecně tomu brání zásadní aspekty: dlouhodobého podfinancování a absence strategického řízení (ne plánování!) školství. Pak tomu brání samotný fakt neexistence středního článku řízení jako dopad reformy veřejné správy: nesouměrné kraje fungují jako subcentra (jako střední článek jen ke školám, které zřizují), maximálně fragmentovaná obecní samospráva a při tom jedna z nejvyšších autonomií fragmentovaných škol v rámci OECD neumožňují z decentralizace profitovat, stát personálně a organizačně marginalizovaný ve smíšeném modelu veřejné správy na krajských úřadech a bez kompetencí v obcích s rozšířenou působností.

Účastník 2

System je neřízen, příliš vysoká autonomie zřizovatelů umožňuje segregální lokální politiky. Je slabá role centrálního úřadu a jeho detašovaných pracovišť, v jejímž důsledku lokální vzdělávání závisí na nahodilých okolnostech lokální politiky, čtyřletých volebních cyklech, více či méně silné poptávce lokální veřejnosti po selekci dětí a je předmětem nejrůznějších populisticko-rasistických politických her.

Účastník 3

Zajistit inovace ve vzdělání, které by byly adekvátní na měnící se svět. Je to dáno asi nedostatečným rozhledem vedení a pracovníků odborů školství, což je dáno nedostatečným financováním oblasti vzdělávání, což je dáno nedostatečnou politickou podporou, což je dáno malým zájmem veřejnosti.

3. Jak bychom mohli v dohledné době zajistit naplňování slabých či chybějících rolí SČ v ČR, aniž bychom museli měnit legislativu? Co by pomohlo nejvíce?

Účastník 1

Opravdu efektivně a rychle, ztratili jsme již hodně času, toho příliš není:

- metodická a podpůrná centra v krajích (větších i s regionálními pobočkami) financována institucionálně, ne projektově;
- usměrňované MAS: popularizace pozitivních a negativních praxí.

Účastník 2

Spolupráce lidí dobré vůle je vítaná a hodná podpory, ale vytvoření SČ bez legislativní změny není reálné. Máme strašidelné příběhy o tom, čeho jsou mnohé obce schopné.

Pilotáž středního článku v ohraničeném území vytrženém z kontextu funkčnost neověří, pilotovat lze metodickou/projektovou/fundraisingovou podporu a jak ukazují projekty ESF, toto končí s koncem projektu.

Bez legislativní změny se jedná o projektovou činnost založenou na dobrovolnosti, čímž nebude mít dopad na zřizovatele / školy / aktéry, kteří nerovnosti zvyšují.

Účastník 3

- 1) více peněz v systému vzdělávání
- 2) stanovení cílů vzdělávání a rolí jednotlivých aktérů
- 3) Vzdělávání jako téma ve společnosti. Hodnota – přínosy poznání.

4. Jak by měl být SČ v optimálním případě nakonec nastaven za 10-15 let a za co by měl zodpovídat, aby co nejlépe zlepšoval učení dětí a posiloval rovné šance? Kde by měl být umístěn (ORP, okres, kraj)? Jaká by měla být role stávajících aktérů: obcí, ORP, okresu, kraje, MŠMT, OPŘO, ČŠI, NNO, univerzit, ... ?

Účastník 1

Ideální vytváření SČ by byl postup integrováním samospráv, který je však v současné době nereálný. Proto by bylo vhodná **kombinace podpory samosprávných iniciativ (MAS) a zřízení podpůrných center jako detašovaných pracovišť MŠMT**, nejlépe na úrovni okresů:

Zkušenosti z úspěšných zahraničních systémů ukazují na průměrnou velikost středních článků mezi 100 až 200 tis. ČR: kraje = 760 tis., ORP = 46 tis., okresy 125 tis.

Pracoviště MŠMT by po získání důvěry (nejpozději do pěti let!) měly přejímat na **základě legislativních změn** další kompetence:

- spoluzodpovědnost za kvalitu vzdělávání: implementace státní vzdělávací politiky, podpůrná opatření (supervize, síťování, vzdělávání...);
- zaměstnavatel u škol bez právní subjektivity: současný rozsah PS není pro malé školy bez možnosti týmového řízení a delegování;
- jmenovat a odměňovat ředitele obecních škol, protože to má dělat ten, kdo může mít zodpovědnost za kvalitu vzdělávání, a to nejsou malé, ba ani střední obce (lze selektivně?), další omezení osobních a politických vlivů, posílení odbornosti;
- převzetí správních činností ORP
- monitorování: výroční zprávy

K ČŠI: Posilování jejich podpůrných rolí povede ke střetu zájmu, protože externí kontrolující bude hodnotit to, co spoluzodpovědně vytváří.

Potřebuje k tomu střední článek nějaké rozhodovací nebo spolurozhodovací pravomoci?

Jaké?

- přijímat opatření k zajištění relevance a kvality: podpůrná opatření = supervize, síťování
- zaměstnavatel u škol bez právní subjektivity
- jmenuje a odvolává ředitele škol
- odvolací orgán?
- převzetí správních činností ORP

Účastník 2

Střední článek má garantovat naplňování státní vzdělávací politiky. Má být posílena centrální role státu, aby se zvýšila stabilita systému směrem ke snížení nerovností -

Střední článek má řídit a kontrolovat tvůrce lokálních vzdělávacích politik, aby skutečně snižovaly nerovnosti a nikoli aby je zvyšovaly.

Má být odstíněn od politické reprezentace.

Má mít pravomoce mluvit do:

- Schvalování spádových vyhlášek
- Výběru a odvolání ředitelů
- Upravování kapacit škol
- Organizovat setkávání vedení škol, síťování
- Metodická podpora škol je významnou součástí, ale nemůže být jedinou, nemůže se rezignovat na řídicí funkci
- Obhospodařuje cca 15 škol
- Má pomoci i s odbřemeněním administrativy – výběrová řízení, admin., sdílený technický support mezi školami...

Účastník 3

1) Kraje by měly plnit roli SČ. Kraje mají důvod (jsou odpovědni za vzkvétání kraje), informace a zdroje. Kraje tak mohou budovat kompetenci.

2) SČ – Kraj – odpovídá za prosperitu oblasti – hospodářskou a kvalitu života. Organizační struktura se mění podle lidí – lídrů, kteří jsou k dispozici a podle sdílených cílů vzdělávání.